

Вовканич І.І.,

доктор історичних наук, професор,
декан факультету історії та
міжнародних відносин

Свєженцева О.І.,

кандидат історичних наук, доцент,
начальник відділу міжнародних зв'язків
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
(м. Ужгород, Україна)

АКАДЕМІЧНА МОБІЛЬНІСТЬ ЯК ПРІОРИТЕТНИЙ НАПРЯМ У ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ З МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН

Інтеграційні процеси, що відбуваються на європейському освітньому просторі, виражаються насамперед у гармонізації освітніх стандартів, підходів, навчальних планів, спеціальностей. Відкритий освітній простір передбачає зростання мобільності студентів і співробітництва викладачів різних спеціальностей, університетів різних країн. Академічна мобільність сприяє поліпшенню працевлаштування випускників університетів, підвищенню статусу цих країн у сфері освіти.

У статті йдеться про особливості академічної мобільності, що є одним з напрямів Болонського процесу. З'ясовується, якою мірою ДВНЗ «УжНУ» та зокрема факультет історії та міжнародних відносин задіяні у процесах академічних обмінів і міжнародної співпраці, в першу чергу з європейськими країнами.

Ключові слова: *Болонський процес, інтеграція, заклади вищої освіти, ДВНЗ «УжНУ», міжнародна академічна мобільність, європейський освітній простір.*

The integration processes taking place in the European educational space are expressed primarily in the harmonization of educational standards, approaches, curricula, and specialties. The open educational space implies an increase in the mobility of students and staff of teachers from different specialties, universities of different countries. Academic mobility contributes to the improvement of employment of graduates of universities, the enhancement of the status of these countries in the field of education.

The article deals with the peculiarities of academic mobility, which is one of the directions of the Bologna process. It determines to what extent the SU `UzhNU` and particularly the Faculty of History and International Relations, is involved in the processes of academic exchanges and international cooperation, first of all with European countries.

The main task of SU 'Uzhhorod National University' is the training of the highly skilled professionals of the European level. For the implementation of this task, the innovational technologies in education are developed and practically implemented. An active international activity in the sphere of education and science is conducted. Modern understanding of the internationalization of education regards it as a process of integration of the international dimension into the educational process, the planning and the conduction of the scientific research, the provision of social services by the educational institution, and the development of the educational strategies, aimed at formation of the global youth thinking taking into account the perspectives of the development of modern society.

Key words: Bologna Process, Integration, Higher Education, SU «UzhNU», International Academic Mobility, European Educational Space.

До пріоритетних завдань сучасних закладів вищої освіти належить активна співпраця з європейськими університетами у освітній і науковій сферах. У цьому контексті ми повинні формувати нову філософію та підходи до навчання, зосереджуватися на впровадженні освітніх програм, що відповідають вимогам стандартів європейської освіти. Основними концептуальними завданнями факультету історії та міжнародних відносин є розвиток міжнародної співпраці через програми академічного обміну студентів та викладачів, розвиток міжнародної співпраці у науковій сфері, перегляд освітніх програм і навчальних планів.

Метою статті є аналіз кількісних та якісних показників участі українських вищих навчальних закладів у програмах академічної мобільності, висвітлення конкретних прикладів участі ДВНЗ «УжНУ» у міжнародних, в першу чергу європейських програмах академічної мобільності, проектах міжнародної співпраці у сфері освіти. Стаття має на меті показати, що міжнародна академічна мобільність є важливим елементом у підготовці фахівців з міжнародних відносин.

Джерельною базою у дослідженні теми є закони України та урядові документи, накази, постанови та розпорядження Міністерства освіти та науки України, двосторонні угоди, статистичні дані та моніторингові дослідження, а також офіційні представництва європейських освітніх програм. У Законі України «Про вищу освіту» дано визначення академічної мобільності: «академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами» [3].

У свою чергу Кабінет Міністрів України постановою від 12 серпня 2015 р. № 579 затвердив Положення про порядок реалізації прав на академічну мобільність. Цим положенням встановлюється порядок організації програм академічної мобільності для учасників освітнього процесу українських ВНЗ на території України чи поза її межами та учасників освітнього процесу іноземних ВНЗ. Відповідно

до Положення право на академічну мобільність може бути реалізоване на підставі міжнародних договорів про співробітництво в галузі освіти і науки, міжнародних програм та проектів, договорів про співробітництво між вітчизняними ВНЗ та закордонними. Окрім того, право на академічну мобільність може бути реалізоване вітчизняними учасниками освітнього процесу з власної ініціативи та за підтримки адміністрації ВНЗ в якому навчається чи працює громадянин. Право на академічну мобільність повинно відповідати усім принципам Болонської декларації [11].

Проблемою розвитку міжнародної академічної мобільності та міжнародної співпраці у сфері освіти і науки, зокрема участі України у Болонському процесі та участі нашої держави у міжнародних освітніх програмах і проектах, займається велика кількість європейських та вітчизняних учених, дослідників у сфері права, освіти і науки, також ця тема є важливою і актуальною для керівництва та адміністрації українських вищих навчальних закладів. Серед найвідоміших досліджень у цій сфері можна виділити праці Н. Гуляєвої [2], М. Згуровського [4], Г. Калінічевої [6], М. Лендшел [5], Г. Новосад [9], Г. Корчової [7] та ін.

Академічна мобільність – це можливість упродовж періоду навчання провчитись один або кілька семестрів в іншому вищому навчальному закладі, де готують фахівців з цієї ж спеціальності із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання. Академічна мобільність є явищем динамічним, формою інтернаціоналізації освіти, що сприяє інтеграції індивіда до міжнародної системи освіти [3].

Потрібно розрізняти види академічної мобільності: ступенева мобільність — навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття ступеня вищої освіти, що підтверджується документом (документами) про вищу освіту або про здобуття ступеня вищої освіти від двох або більше вищих навчальних закладів;

кредитна мобільність — навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (без здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи), що будуть визнані у вищому навчальному закладі постійного місця навчання вітчизняного чи іноземного учасника освітнього процесу. При цьому загальний період навчання для таких учасників за програмами кредитної мобільності залишається незмінним.

Навчання вітчизняних та іноземних учасників освітнього процесу за узгодженими між вищими навчальними закладами (науковими установами) - партнерами освітніми програмами, що включають програми академічної мобільності, може передбачати отримання випускниками документа про вищу освіту вищого навчального закладу (наукової установи) - партнера, а також спільних або подвійних документів про вищу освіту вищих навчальних закладів (наукових установ) - партнерів.

Формами академічної мобільності для учасників освітнього процесу, що здобувають освітні ступені молодшого бакалавра, бакалавра, магістра та доктора філософії у вітчизняних вищих навчальних закладах, є: навчання за програмами академічної мобільності; мовне стажування; наукове стажування. Формами академічної мобільності для осіб, що здобувають наукову ступінь доктора наук, науково-педагогічних, наукових і педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу, є: участь у спільних проектах; викладання; наукове дослідження; наукове стажування; підвищення кваліфікації [10].

Концептуальними щодо академічної мобільності є положення Болонської декларації про те, що студенти Європи мають потребу і право на навчання для здобуття ступенів, що визнаються в Європі, а не тільки в країнах (регіоні), де їх здобуто, а також те, що головною відповідальністю навчальних закладів та установ європейської вищої школи є гарантування надання однаково високого рівня кваліфікації своїм студентам [2].

Адаптація національної системи освіти до загальноєвропейських критеріїв дозволить державі забезпечити принципову можливість розвитку академічної мобільності української вищої освіти. Інструменти й способи забезпечення сумісності та порівнюваності національних складових у рамках європейської системи вищої освіти розроблено в таких базових документах Болонського процесу: Всеосяжна рамка кваліфікацій для Європейського простору вищої освіти (The Overarching Framework for Qualifications in the European Higher Education Area – QF-EHEA), заснована на Дублінських дескрипторах; Європейська рамка кваліфікацій для навчання впродовж життя (European Qualifications Framework for Lifelong Learning – EQF-LLL), ініційована Європарламентом та Єврокомісією; Кроки з розробки національних рамок кваліфікацій, ухвалені на Лондонській конференції міністрів, відповідальних за вищу освіту (2007); Рекомендації країнам з проведення процесу верифікації – критерії і процедури для підтвердження сумісності рамок освіти. Завершення процесу самоідентифікації має бути зафіксовано у Diploma Supplement через вказівки про зв'язок національної рамки кваліфікацій і QF-EHEA; Критерії і процедури узгодження національних рівнів кваліфікації з Європейською рамкою кваліфікації (Додаток до листа Європарламенту і Ради Європи від 06.04.2008 року № 14499); Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area – ESG); Керівництво користувача ECTS (European credit transfer and accumulation System users guide) у новій редакції 2009 року; Європейський реєстр агенцій із забезпечення якості (European Quality Assurance Register for Higher Education); Зальцбурзький принцип розробки докторських програм для європейського суспільства знань; Хартію європейських університетів для освіти впродовж життя [1].

Наріжною проблемою Європейського простору вищої освіти експерти Болонського процесу називають розробку і впровадження національних рамок кваліфікації на основі результатів навчання. «Рамка кваліфікації є важливим інструментом, який забезпечує порівнюваність і прозорість в ЄПВО і полегшує рух студентів всередині систем вищої освіти й між ними» [16].

Міжнародним освітнім співтовариством визначені й зафіксовані численні аспекти, що впливають на зростання міжнародної студентської мобільності, причому розвиток механізмів гарантування якості освіти та захисту іноземних студентів знаходиться в компетенції приймаючих країн.

Іншим кроком для розвитку академічної мобільності є автономія вищих навчальних закладів. Основним документом навчального процесу вишу є навчальний план. Навчальний план передбачає обов'язкові дисципліни та перелік тих предметів, які відображають спеціалізацію підготовки майбутнього фахівця. Навчальне навантаження вимірюється у кредитах ECTS. Ця система допомагає визначити періоди навчання за кордоном, збільшує якість і кількість студентської мобільності в Європі. Студентський обсяг робіт в ECTS включає час перебування на лекціях, семінарах, час для самостійних робіт, підготовки до іспитів, їх складання тощо. Одним із пріоритетних напрямів сучасної науково-методичної та навчально-методичної діяльності української вищої школи на її шляху до євроінтеграції у контексті Болонського процесу є розроблення, впровадження й удосконалення інноваційних методик підготовки спеціалістів на основі передового зарубіжного і вітчизняного досвіду. Модернізація навчального процесу на основі впровадження інноваційних методів і прийомів у практику викладання є важливою передумовою створення й підтримання іміджу вищого закладу освіти. Новітнім сучасним підходом є постійний творчий пошук, продукування і реалізація оригінальних (авторських і колективних), принципово нових ідей (наукових, управлінських, педагогічних) та їх реалізації. Допомогти вишам вивчати, розробляти, удосконалювати та впроваджувати нові перспективні технології, методи і форми навчання покликані спеціальні науково-методичні структури – інститути, відділи, інноваційно-освітні центри (лабораторії). Для подальшого розвитку академічної мобільності усіх учасників освітнього процесу (здобувачів, наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників та інших учасників) постановою Кабінету Міністрів України від 12.08.2015 р. № 579 затверджено Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність [11]. Проаналізувавши постанову, можна виокремити такі принципові положення: 1. Академічна мобільність здобувачам освітнього простору надає такі можливості, як розширення культурного діалогу і кругозору, набуття нових унікальних професійних навичок та удосконалення навичок володіння іноземними мовами. 2. Для наукових, науково-педагогічних і педагогічних працівників та інших учасників освітнього процесу академічна мобільність надає можливість підви-

щення кваліфікації в контексті глобальних трендів розвитку науки і залучення до кращих світових практик, розширення професійного діалогу і підвищення конкурентоспроможності на ринку праці. 3. Академічна мобільність в Україні має такі особливості: 3.1. Академічно мобільні всі учасники освітнього процесу: науковці, науково-педагогічні працівники, здобувачі (студенти), здобувачі ступенів доктора філософії та доктора наук. 3.2. Навчання за кордоном здобувача (студента) стало складовою частиною програми навчання в українському виші. Оцінки, отримані за кордоном, враховуються в Україні. 3.3. Немає потреби брати академічну відпустку чи узгоджувати індивідуальний план навчання. За здобувачем (студентом) зберігається місце постійного навчання в Україні. 3.4. Перезарахування прослуханих предметів відбувається винятково за змістом програм цих дисциплін.

У той час як у світі академічна мобільність має системний, організований на рівні державної політики характер, в Україні вона залишається спонтанним та індивідуальним явищем. Станом на 2017/2018 навчальний рік здобувають вищу освіту у закордонних вишах близько 70 000 українців. Найбажанішими для навчання країнами, як і у попередні роки, залишаються Польща, Німеччина, Росія, Канада, Італія, Чехія, США, Іспанія, Австрія, Франція та Угорщина. Динаміка зростання з 2009 по 2016 роки сягнула 176%. Якщо порівнювати два останні роки, то приріст становить майже 20%. Причому 2/3 цього приросту склали саме українці, які навчаються в польських університетах. Вони показали найбільш стрімке збільшення, як в абсолютному, так і відносному показниках, майже 32% [12].

На кількість наших студентів у тій чи іншій країні зазвичай впливає чисельність української діаспори, якість освіти, культурна близькість, вартість освіти, вартість проживання та рівень оплати праці. Зазвичай українські студенти їдуть у країни, близькі за мовою та культурою, туди, де вже є великий контингент українців [7].

Згідно з визначенням ЮНЕСКО, мобільними міжнародними (*mobile international*) студентами є студенти, які перетнули національні чи територіальні кордони з метою навчання і на певний момент статистично рахуються поза країною походження [14]. В доповідях Організації економічного співробітництва і розвитку (OECD – The Organisation for Economic Cooperation and Development) це визначення підтверджується. Крім того, чітко розмежовуються поняття «*mobile international students*» (мобільні міжнародні студенти) та «*foreign students*» (іноземні студенти). Студенти класифікуються як іноземні, якщо вони не є громадянами країни, яка здійснює збір статистичних даних. У той час як іноземні студенти визначаються за громадянством/національністю, мобільні студенти – за попередньою країною навчання чи за місцем проживання.

За даними ЮНЕСКО за останні 25 років мобільність студентів збільшилася на 300% і за прогнозами експертів у 2025 році вона досягне 4,9 млн. Цікаві дані

також щодо привабливості країн для студентів-іноземців: 19,7% навчається у вищих навчальних закладах США, 11,6% – Великої Британії, 8,6% – Австралії, 7% – Німеччини, 4,2% – Японії [17].

Як зазначалося вище, до складових інтернаціоналізації освіти належить також і мобільність викладачів. Аналіз літератури показує, що ця проблема ще не розроблена так детально, як проблема мобільності студентів. Проте деякі висновки можна зробити, зокрема, що мобільність професорсько-викладацького складу зазвичай зумовлюється науковими дослідженнями. Як і у випадку із мобільністю студентів, спостерігається нерівномірність у розподілі мобільних потоків. Найвищим рівнем наукової мобільності відзначаються країни, які цілеспрямовано залучають науковий персонал для розширення системи вищої освіти. Доказом цього слугує, зокрема, і зростаюче домінування англійської мови в наукових дослідженнях на європейському континенті. За даними американських дослідників, які спираються на статистику Центру наукових бібліотек, частка дисертацій, захищених у Європейському Союзі англійською мовою, має тенденцію до зростання. Зауважимо, що ЦНБ – це консорціум північноамериканських університетів, коледжів і незалежних наукових бібліотек, який налічує 800 000 докторських дисертацій з усього світу. Щорічні надходження становлять понад 5 000 назв [13]. Звичайно, ступінь використання англійської мови в докторських дисертаціях залежить від галузей науки. Зокрема, лівова частка англомовних докторських дисертацій припадає на медицину та точні науки. Однак останнім часом спостерігається тенденція до написання та захисту англійською мовою дисертацій у всіх галузях. Існують спеціальні програми для молодих науковців. Європейські університети об'єднуються для стимулювання мобільності аспірантів.

Виокремлюючи ті пункти, що певною мірою відображають аспекти академічного співробітництва в Караптському регіоні, ми акцентуємо увагу на укладанні та реалізації меморандумів про співробітництво в галузі освіти і науки, організації освітніх і наукових обмінів, стажування та навчання за кордоном, участі учасників академічної мобільності у різних проектах і програмах міжнародних організацій та співтовариств. Безпосередньо завдяки програмам Вишеградський фонд, SAIA, Темпус, Жан Моне, Еразмус+, Горизонт 2020, HU-SK-RO-UA та ін. здійснюється організація міжнародних шкіл, дискусійних майданчиків, проведення спільних наукових досліджень, забезпечується участь у міжнародних наукових конференціях, семінарах, форумах тощо. Цікавим у плані розвитку та налагодження інтернаціоналізації освітньої системи в регіоні є програми Міжнародного Вишеградського фонду. Фонд засновано у 2000 році урядами країн Вишеградської групи (V4) – Чехії, Угорщини, Польщі і Словаччини. Програми, які впроваджує фонд, здатні посилити співробітництво між нашою країною та країнами ЄС на підставі вивчення позитивного досвіду та ефективного впровадження спільно налагоджених освітніх програм.

Отже, академічна мобільність – це важливий фактор формування глобального освітнього і наукового простору, інструмент підвищення якості та ефективності освіти та розвитку міжкультурного обміну. Вона збільшує шанси людини на професійну самореалізацію, а також підвищує якість трудових ресурсів національної економіки. До того ж зовнішня студентська мобільність є й суттєвим джерелом поповнення бюджету. Для конкретного студента участь у програмах академічної мобільності забезпечує можливість отримати якісну європейську освіту та диплом зарубіжного університету з обраного напрямку підготовки, доступ до наукових бібліотек та лабораторій провідних наукових центрів, розширення своїх знань у суміжних галузях, збагачення індивідуального досвіду щодо інших моделей створення та поширення знань; удосконалення рівня володіння іноземною мовою, ознайомлення з культурою, історією, традиціями країни перебування, зрештою випробувати себе на предмет адаптаційних можливостей до навчання в іншій системі організації вищої освіти та проживання в іншій країні.

Доцільно навести кілька конкретних прикладів реалізації міжнародної академічної мобільності на окремих прикладах.

Впродовж 2017-2018 н.р. Ужгородський національний університет здійснював активне міжнародне співробітництво, пріоритетними напрямками якого залишається освітня і наукова діяльність, реалізація спільних міжнародних проектів та програм. Університет співпрацював із понад сотнею іноземних партнерів з-поміж 20 країн світу, укладено 27 нових білатеральних міжнародних угод, здійснено 634 закордонні відрядження, з них 231 студентські, реалізовано 7 міжнародних освітніх програм подвійних дипломів, реалізовано 17 європейських проектів мобільності, прийнято 218 іноземних гостей, до міжнародних фондів подано 19 грантових заявок.

На факультеті історії та міжнародних відносин основними напрямками співпраці з іноземними партнерами є: організація спільних конференцій, симпозіумів, семінарів, інших наукових форумів; підготовка та видання спільних навчальних і наукових публікацій; академічна мобільність студентів, докторантів, викладачів; розробка спільних освітніх та освітньо-наукових програм, налагодження спільного керівництва докторантами; налагодження взаємовигідного співробітництва з органами влади, бізнесом, іншими зацікавленими сторонами; розробка, просування та реалізація спільних проектів до національних та міжнародних донорів.

У 2017 р. ДВНЗ «УжНУ» продовжував працювати у рамках європейської освітньої програми Erasmus+. Ця програма дозволяє забезпечити мобільність студентів та викладачів на основі стипендій, що надаються Європейським Союзом, та покриває витрати на навчання й проживання. Відділом міжнародних зв'язків розроблено й підготовлено ряд договорів з предметними додатками з європейськими університетами. Підписані договори створили можливість для бакалаврів, магістрів та для викладачів безкоштовно навчатися або стажуватися у провідних європейських вишах.

У 2017-2018 академічному році студенти, аспіранти та науково-педагогічні працівники факультету отримали стипендії Erasmus + на навчання/стажування за кордоном, а саме: в Університеті імені Матея Бела в м. Банська Бистриця (Словаччина), в Університеті м.Фоджія (Італія), в Католицькому університеті м.Ружомберок (Словаччина), в Кошицькому університеті імені П.-Й. Шафарика (Словаччина). Нині 1 аспірант навчається в Католицькому університеті м.Ружомберок. Дві студентки з Падуанського університету м. Падуа (Італія), теж у рамках програми Еразмус+ вивчали ряд дисциплін на факультеті історії та міжнародних відносин.

У продовж 2018 р. продовжувалася активна співпраця між УжНУ та Поморською академією у Слупську та розпочалася співпраця з іншими університетами. Вже систематичним стало семестрове навчання наших студентів у польських вищих навчальних закладах.

Студенти та науковці нашого університету беруть участь у різних міжнародних конференціях та семінарах, а також проходять стажування в рамках стипендіальних програм міжнародних фондів: OeAD, DAAD, Fulbright, Вишеградського фонду, Рамкової програми SAIA, фонду Європейської Комісії, MOBIS.

З метою підвищення якості надання освітніх послуг на наших спеціальностях до читання лекцій залучаються іноземні фахівці. Зокрема, лекції для наших студентів прочитали: Надзвичайний та Повноважний Посол Латвійської Республіки в Україні Юріс Пойканс, державний заступник директора Міграційної служби Швейцарії з міжнародних питань Урс Вон Арб (Швейцарія), іноземний член НАН України, директор правління Міжнародного фонду «ОМНІ-Мережа для дітей» професор Володимир Вертелецький (США), професор Університету м. Грац Берндт Візер (Австрія), професор Назарет коледжу Метью Темпл (США), угорський науковець Янош Пустаї (Угорщина).

За підтримки програми Erasmus+ лекції для студентів-істориків та міжнародників прочитали лектори з партнерських університетів: доценти Кошицького університету імені П.-Й.Шафарика: Алесандр Онуфрак та Рената Бжілова (Словацька Республіка), професор Університету імені Матея Бела в м. Банська Бистриця Міхаль Шмігель (Словацька Республіка). А аспірантки Пряшівського університету Яна Ковальова, Вероніка Тімкова, Мартіна Кошікова пройшли стажування на факультеті історії та міжнародних відносин.

Важливі вектори розвитку університету обговорюються керівництвом університету та факультету під час офіційних візитів до університету відомих дипломатів і посадових осіб провідних країн: Норвегії, Угорщини, Польщі, Словаччини, Чехії, Німеччини, США, керівників зарубіжних наукових та освітніх закладів, координаторів стипендіальних програм. Систематично в різних заходах брали участь Генеральний консул Словацької Республіки в Ужгороді, консули Генерального консульства Угорщини в Ужгороді, Генеральний консул Чеської Республіки у Львові.

Інтернаціоналізація освіти і науки в Ужгородському національному університеті – це процес інтеграції міжнародного виміру у викладання та навчання, наукові дослідження, соціальні послуги навчального закладу, у розробку стратегій розвитку освіти, спрямованих на формування глобального мислення молоді з урахуванням перспектив розвитку сучасного суспільства. У цьому контексті академічна мобільність стала важливим фактором міжнародної співпраці у сфері освіти і науки, у процесі інтеграції та інтернаціоналізації в сучасному світі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір: аналітична записка / URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421>
2. Гуляєва Н. М. Мобільність викладачів і студентів: проблеми та орієнтири // Матеріали VI щорічної міжнародної конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні» (17–19 лютого 2005 р., м. Дніпропетровськ). – К. : Навч.-метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – С. 76–81.
3. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Згуровський М. З. Болонський процес: головні принципи та шляхи структурного реформування вищої освіти України. – К.: НТУУ «КПІ», 2006. – 544 с.
5. Інтернаціоналізація освітнього та наукового процесів в Ужгородському національному університеті як складова стратегії розвитку вишу / М. Лендвел [та ін.] // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць [ред. кол. І. В. Артёмов (голова) та ін.] – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2015. – Спецвип. 1(10). – 440 с.
6. Калінічева Г. І. Академічна мобільність як складова європейського простору вищої освіти // Вища освіта України. – Додаток 4, том 1(19). – 2010. – Тематичний випуск Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору. – 576 с.
7. Корчова Г. Л. Академічна мобільність здобувачів в умовах сучасного освітнього процесу // URL: http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=3294
8. Національний Темпус / Еразмус + офіс в Україні. Національна команда експертів з реформування вищої освіти // URL: <https://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/sklad-i-zavdanna.html> (Дата звернення: 18 вересня 2017) – Назва з екрану.
9. Новосад Г., Шаповал О. Інтернаціоналізація вищої освіти: іноземні студенти в Україні (2015-2016) / За матеріалами III Міжнародної науково-методичної конференції «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні». – Тернопіль, 18-20 травня 2016 р. – С. 26-28. – URL: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/16939/2/Conf_2016_Novosad_G-Internationalization_of_higher_26-28.pdf (Дата звернення: 20 вересня 2017) — Назва з екрану.
10. Положення про академічну мобільність студентів у ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Затверджено Наказом ректора ДВНЗ «УжНУ» №379/01-17 від 25.02.2016 р. // URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/10>
11. Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затверджене постановою КМУ від 12.08.2015р. №579 // URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>
12. Скільки українських студентів навчаються за кордоном // URL: <https://tvi.ua/novini/stalo-vidomo-skilki-ukrainskih-studentiv-navchayutsya-za-kordonom.html>
13. Collections – URL: <http://www.crl.edu/collectios>
14. Comparing Education Statistics Across the World // Global Education Digest: Montreal, UNESCO Institute for Statistics, 2011. – 188 p. URL: <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/ged06-en.pdf>

15.State of Higher Education 2014 – OECD. – URL: <http://www.oecd.org/edu/imhe/stateof-highereducation2014.htm>

16.The Bologna Process 2020 The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Leuven-la-Neuve, 28-29 April URL: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-675_en.htm

REFERENCES

1. Akademichna mobilnist yak faktor integraciyi Ukrayiny u svitovyj naukovo-osvitnij prostir. Analitychna zapyska [*Academic mobility as a factor in Ukraine's integration into the world of scientific and educational space. Analytical note*] Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/1421>

2. Gulyayeva N. M. Mobilnist vykladachiv i studentiv: problemy ta oriyentyry (2005) [*The mobility of teachers and students: problems and benchmarks*] / N. M. Gulyayeva // Materialy VI shhoričnoyi mizhnarodnoyi konferenciyi «Rozbudova menedzhment-osvity v Ukrayini» (17–19 lyutogo 2005 r., m. Dnipropetrovs'k). – K.: Navch.-metod. centr «Konsorcium iz udoskonalennya menedzhment-osvity v Ukrayini». – P. 76–81.

3. Zakon Ukrayiny «Pro vyshhu osvitu» vid 01.07.2014 r. [*The Law of Ukraine «On Higher Education» of 01.07.2014*]. // Retrieved from: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

4. Zgurovskiy M. Z. Bolonskyj proces: golovni pryncypy ta shlyaxy struktornogo reformuvannya vy'shhoyi osvity Ukrayiny (2006) [*Bologna process: main principles and ways of structural reform of higher education of Ukraine*] / M.Zgurovs'kyj. – K.: NTUU «KPI». – 544 p.

5. Internacionalizaciya osvitnogo ta naukovogo procesiv v Uzhgorodskomu nacionalnomu universyteti yak skladova strategiya rozvytku vyshu (2015) [*Internationalization of educational and scientific processes in SU 'Uzhhorod National University' as a component of the development strategy of the university*] / M. Lendel [ta in.] // Mizhnarodnyj naukovyj visnyk: zbirnyk naukovyx pracz red. kol. I. V. Artomov (golova) ta in.– Uzhhorod: DVNZ «UzhNU». – Speczvyp. 1(10). – 440 p.

6. Kalinicheva H. I. Akademichna mobilnist yak skladova yevropeiskoho prostoru vyshchoi osvity (2010) [*Academic mobility as a component of the European Higher Education Area*] // Vyshcha osvita Ukrainy. – Dodatok 4, tom 1(19). – Tematychnyi vypusk Vyshcha osvita Ukrainy u konteksti intehratsii do yevropeiskoho osvitnoho prostoru. – 576 p.

7. Korchova H. L. Akademichna mobilnist zdobuvachiv v umovakh suchasnoho osvitnoho protsesu [*Academic mobility of the postgraduate students under conditions of the modern educational process*] Retrieved from: [//visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=3294](http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=3294)

8. Natsionalnyi Tempus / Erasmus+ ofis v Ukraini. Natsionalna komanda ekspertiv z reformuvannya vyshchoi osvity [*National Tempus / Erasmus + office in Ukraine. National Team of Experts on Higher Education Reform*] Retrieved from: <https://www.tempus.org.ua/uk/national-team-here/sklad-i-zavdanna.html>

9. Novosad H. Internatsionalizatsiia vyshchoi osvity: inozemni studenty v Ukraini (2015-2016) [*Internationalization of Higher Education: Foreign Students in Ukraine (2015-2016)*] / Novosad H., Shapoval O. Za materialamy III Mizhnarodnoi naukovo-metodychnoi konferentsii «Aktualni pytan- nia orhanizatsii navchannia inozemnykh studentiv v Ukraini». – Ternopil, 18 20 travnia 2016 r. – P. 26-28. // Retrieved from: http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/123456789/16939/2/Conf_2016_Novosad_G-Internationalization_of_higher_26-28.pdf

10. Polozhennia pro akademichnu mobilnist studentiv v DVNZ «Uzhhorodskiyi natsionalnyi universytet». Zatverdzheno Nakazom rektora DVNZ «UzhNU» №379/01-17 vid 25.02.2016 roku [*Regulations on Academic Mobility of students at SU 'Uzhhorod National University'. Approved by the order of the rector of State University «UzhNU» № 379 / 01-17 dated 25.02.2016*] // Retrieved from: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/10>

11. Polozhennia pro poriadok realizatsii prava na akademichnu mobilnist» zatverdzenoho postanovoiu KМУ vid 12.08.2015r. №579 [*Regulations on the procedure for implementing the right for academic mobility «approved by the CMU resolution dated August 12, 2015 №579*] Retrieved from: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/248409199>

12. Skilky ukrainskykh studentiv navchajutsia za kordonom [*How many Ukrainian students are studying abroad?*] Retrieved from: <https://tvi.ua/novini/stalo-vidomo-skilki-ukrainskih-studentiv-navchajutsya-za-kordonom.html>

13. Collections – Retrieved from: <http://www.crl.edu/collections>

14. Comparing Education Statistics Across the World // Global Education Digest: Montreal, UNESCO Institute for Statistics, 2011. – 188 p. – Retrieved from: <http://www.uis.unesco.org/Library/Documents/ged06-en.pdf>

15. State of Higher Education 2014 – OECD. – Retrieved from: <http://www.oecd.org/edu/imhe/stateofhighereducation2014.htm>

16. The Bologna Process 2020 The European Higher Education Area in the new decade. Communiqué of the Conference of European Ministers Responsible for Higher Education. Leuven and Leuven-la-Neuve, 28-29 April. – Retrieved from: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-675_en.htm